

OPRACOWANIE PYTANIA

Jakie prawdy o człowieku ujawniają jego sny albo widzenia? Omów zagadnienie na podstawie *Dziadów* części III Adama Mickiewicza. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Adam Mickiewicz, *Dziady* cz. III

EPOKA

Romantyzm

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Sny i widzenia w literaturze romantycznej to nie ozdobniki, lecz sposób poznania prawdy niedostępnej rozumowi - o samym śniącym, o narodzie, o porządku moralnym świata. Trzeba więc odpowiedzieć, co konkretne sny ujawniają: ukryte lęki, sumienie, duchową kondycję człowieka.

prawdy o człowieku	To, co sen ujawnia o śniącym: jego lęki, pychę, sumienie, powołanie, stosunek do Boga i ludzi. Komisja oczekuje, że nazwiesz tę prawdę po każdej scenie, a nie zostawisz jej domyślności.
sen	Stan, który przychodzi bez woli człowieka i zdejmuje z niego maskę: Senator śni to, czego pragnie i czego się boi. W romantyzmie sen to także droga poznania, którego rozum nie daje.
widzenie	Wizja dana z góry jako objawienie i nagroda – ksiądz Piotr widzi przyszłość i sens cierpienia narodu, a Ewa Matkę Boską i mówiącą różę, bo oboje są pokorni. Odróżnij widzenie od snu: pierwsze nagradza, drugie demaskuje.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Jasno postawioną tezę, że sny i widzenia w dramacie odślaniają ukrytą prawdę o człowieku – stan jego sumienia, pychę lub pokorę – i dlatego wartościują bohaterów.
- ✓ Co najmniej dwie kontrastowe sceny wizyjne omówione pod tezę, najlepiej Widzenie księdza Piotra i Sen Senatora, z odpowiedzią, co każda z nich ujawnia o śniącym.
- ✓ Kontekst literacki lub kulturowy, w którym sen jest głosem sumienia albo lęku, oraz wniosek o funkcji snu jako zwierciadła wnętrza człowieka.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Widzenie księdza Piotra (scena V): pokorny bernardyn, leżąc krzyżem, widzi drogi, którymi wywożą na północ polską młodzież, tajemniczego wskrzesiciela o imieniu „czterdzieści i cztery”, a potem Polskę jako Chrystusa narodów: sąd, krzyż z trzech ludów i wstąpienie narodu do nieba. Prawda ujawniona: sens cierpienia jest dostępny temu, kto uznał własną nicość przed Bogiem.
- Sen Senatora (scena VI): Nowosilcow śni, że car przysłał mu pismo z awansem, pieniędzmi i orderem, dworacy zazdroszczą mu i kłaniają się, po czym car spogląda na niego chłodno, wszyscy odwracają się i wybuchają śmiechem, a Senator czuje, że umiera w pogardzie. Nad jego łóżkiem diabły cieszą się jego udręką. Prawda ujawniona: człowiek bez sumienia, dla którego jedyną miarą wartości jest łaska władcy, a jedynym piekłem jej utrata.
- Prolog: nad śpiącym Więźniem (Gustawem) ścierają się Anioł Stróż oraz duchy z prawej i z lewej strony; anioł wyrzuca mu, że za dnia nie słuchał podszeptów dobra, i zapowiada, że został wydany w ręce wroga z woli nieba. Po przebudzeniu Więzień rozmyśla o tym, czym jest sen dla duszy, i pisze na ścianie, że umarł Gustaw, a narodził się Konrad. Prawda ujawniona: przemiana bohatera dokonuje się we śnie, poza kontrolą rozumu.
- Widzenie Ewy (scena IV): dziewczyna zasypia po modlitwie za więźniów i za poetę, którego pieśni czytała; we śnie ofiarowuje wianek róż Matce Boskiej, a róża przemawia i prosi, by wzięła ją na serce. Prawda ujawniona: czystość i bezinteresowna miłość otwierają na łaskę – sen nagradza, nie demaskuje.
- Mała Improwizacja (scena I, opcjonalnie): Konrad w natchnieniu widzi siebie jako orła, który chce ogarnąć wzrokiem przyszłość narodu, ale drogę zaślania mu czarny kruk i wizja się urywa. Prawda ujawniona: pycha poznawcza bohatera ma granicę, której nawet natchnienie nie przekroczy.

LITERACKI

POLECANY

Zbrodnia i kara, Fiodor Dostojewski

Przed zbrodnią Raskolnikow śni o chłopcu, który patrzy, jak pijani chłopcy zabijają konia – sen ujawnia jego współczucie i lęk przed przemocą, wbrew teorii, którą głosi. Po zabójstwie śni, że ponownie uderza lichwiarkę, a ta śmieje się. Podobnie jak Sen Senatora, sny odsłaniają prawdę o człowieku, której on sam nie chce przyjąć.

LITERACKI

Makbet, William Shakespeare

Makbet przed zabójstwem widzi zjawę sztyletu, po zbrodni ducha Banka na uczcie, a Lady Makbet chodzi we śnie i zmywa z rąk niewidoczną krew. Wizje i sen mówią prawdę, którą bohaterowie chcą ukryć: sumienie nie daje się uciszyć. Jak u Mickiewicza sen zdziera maskę, ale u Szekspira nie ma widzenia nagradzającego – tylko demaskujące.

KULTUROWY

Psychoanaliza Zygmunta Freuda (sen jako droga do nieświadomości)

Dla Freuda sen jest zaszyfrowanym spełnieniem ukrytych pragnień i lęków, więc analiza snu prowadzi do prawdy, której człowiek na jawie sobie nie uświadamia. Ten kontekst pozwala odczytać Sen Senatora niemal jak przypadek kliniczny: pragnienie łaski i lęk przed upadkiem. Różnica: Mickiewicz wierzy też w widzenia zsyłane z góry, nauka nie.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: sny i widzenia ujawniają to, co człowiek skrywa lub czego sam o sobie nie wie – od stanu sumienia po duchowe powołanie.
- 2 Widzenie księdza Piotra: pokora otwiera dostęp do prawdy metafizycznej – sen jako nagroda i objawienie sensu cierpień narodu.
- 3 Sen Senatora: kompromitacja bohatera – marzenia o łasce cara i koszmar upadku obnażają jego serwilizm i wewnętrzną pustkę.
- 4 Wniosek częściowy: w *Dziadach* sen wartościuje bohaterów – pokazuje, kim naprawdę są wobec Boga i ludzi.
- 5 Kontekst: *Zbrodnia i kara* (Fiodor Dostojewski) – Jeszcze przed zbrodnią Raskolnikowowi śni się katowana klacz z dzieciństwa, a po morderstwie wracają koszmary, w których lichwiarka śmieje się przy każdym uderzeniu siekierą. Zestaw te sny ze snem Senatora – obie wizje obnażają lęk, do którego bohater nie przyzna się na jawie; uogólnienie: literatura traktuje sen jako zwierciadło wnętrza człowieka.